

4. USA Today: Obama unveils—manufacturing initiative. Режим доступу <http://content.usatoday.com/communities/sciencefair/post/2011/06/obama-unveils-manufacturing-initiative/1#.U5Sr4HY5ROs> [Назва з екрану 03.06.2014].

5. Амоша А.И. Неоиндустриализация и новая промышленная политика Украины / А.И. Амоша, В.П. Вишневицкий, Л.А. Збаразская // Экономика промышленности: IT-экономика промышленности НАН Украины. – Донецьк, – 2012. – №1–2. – С. 57–58.

6. Бодров В.Г. Институційна спроможність держави як підґрунтя ефективної політики неоіндустріалізації // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. – Л.: УБС НБУ, 2013. – С. 72–1.

7. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм XV–XVIII века. – Т. 3. – М.: Прогресс, 1992. – 607 с.

8. БСЭ. 2-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1949–1958. – Т. 40. – С. 168.

9. Губанов С. К политике неоиндустриализации России / С. Губанов // Экономист. – 2009. – №9. – С. 3–20.

10. Задоя А.А. «Новая индустриализация» в контексте стратегических целей Украины / А.А. Задоя // Бюл. Міжнародного Нобелівського економ. форуму. – 2012. – №1 (5). – Т. 1. – С. 146–154.

11. Ромусік Я.В. Технологічна структура промисловості України в контексті збалансованості структурних пропорцій економіки [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/eprom/2011_56/st_56_11.pdf

12. Державна служба статистики України. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

13. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер; [пер. с англ.]. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. – С. 698.

14. Шапиро Н.А. Новая индустриализация: политическая риторика и теоретическая трактовка / Н.А. Шапиро // Новая индустриализация России. Теоретические и управленческие аспекты: Коллект. моногр. / Науч. ред. Н.Ф. Газизуллин. – СПб.: НПК «РОСТ», 2014. – 237 с.

УДК 338.351

С.В. ОНИЦЕНКО,

к.е.н., доцент, Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка

Сутність і місце категорії «бюджетна безпека» у глобальній моделі фінансової системи держави

На сучасному етапі розвитку національної економіки глобалізаційні процеси виявили системні проблеми у сфері фінансової системи України, де суттєвою проблемою ефективного управління є забезпечення бюджетної безпеки держави, що зумовлено накопиченням системних ризиків та загроз, втратою платоспроможності держави та суттєвим зниженням рівня бюджетного потенціалу.

Ключові слова: бюджетна політика, фінансова система, доходи, видатки.

С.В. ОНИЦЕНКО,

к.э.н., доцент, Полтавский национальный технический университет им. Юрия Кондратюка

Суть и место категории «бюджетная безопасность» в глобальной модели финансовой системы государства

На современном этапе развития национальной экономики глобализационные процессы обнаружили системные проблемы в сфере финансовой системы Украины, где существенной проблемой эффективного управления является обеспечение бюджетной безопасности государства, что предопределено накоплением системных рисков и угроз, потерей платежеспособности государства и существенным снижением уровня бюджетного потенциала.

Ключевые слова: бюджетная политика, финансовая система, доходы, расходы.

On the modern stage of development of national economy system problems found out globalizaciyni processes in the field of the financial system of Ukraine, where the substantial problem of effective management is providing of budgetary safety of the state, that it is predefined the accumulation of system risks and threats, loss of solvency of the state and substantial decline of level of budgetary potential.

Keywords: fiscal policy, financial system, income, expenses.

Постановка проблеми. Функціонування фінансової системи України за умов сучасних глобалізаційних процесів визначає завдання бюджетної політики, що обумовлена динамікою суспільних процесів як у глобальному, так і в національному вимірах, а також зміною концептуальних підходів до поняття безпеки в цілому. В Україні реалізація бюджетної політики спрямована на формування сприятливого макроекономічного середовища, здійснення послідовних заходів у податковій та бюджетній сфері, забезпечення стабільності державних фінансів і підвищення її конкурентоспроможності. При цьому показники і критерії бюджету відіграють роль ключових чинників фінансової стійкості і стабільності держави, а характер бюджетної політики визначає напрям розвитку національної економіки,

що, своєю чергою, актуалізує необхідність формування відповідного рівня бюджетної безпеки держави.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Серед вагомих наукових досліджень з питань забезпечення фінансової безпеки України можна виокремити праці вітчизняних науковців, зокрема О. Барановського, І. Бінька, З. Варналія, О. Власюка, В. Гейця, М. Єрмошенка, Я. Жаліла, Б. Губського, А. Гальчинського, Г. Козаченко, О. Лісовської, В. Мартинюк, В. Мунтіян, Є. Олейніков, А. Сухорукова, В. Шлемка та багатьох інших.

Метою статті є дослідження фінансової системи України та основних проблем забезпечення бюджетної безпеки держави в умовах глобалізаційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Однією з основних умов досягнення довготривалих позитивних темпів зростання вітчизняної економіки є активна діяльність держави у фінансовому забезпеченні національної економіки через бюджетні важелі, які мають забезпечувати нарощення фінансових ресурсів, механізми бюджетних інвестицій та опосередковано сприяти скорочення непродуктивних державних видатків і відповідного збільшення чистих заощаджень у розпорядженні недержавних секторів економіки.

В Україні в останні роки реалізація бюджетної політики спрямована на формування сприятливого макроекономічного середовища, здійснення послідовних та ефективних заходів у податково-бюджетній сфері, забезпечення стабільності державних фінансів, високих темпів економічного зростання на основі проведення модернізації економіки держави та підвищення її конкурентоспроможності. Різні аспекти використання бюджетних важелів для розбудови суспільства завжди були предметом наукових досліджень. На всіх етапах розвитку економічної системи ці фінансові важелі посідали визначальне місце не лише як інструменти державного регулювання, а одночасно й джерело економічного зростання, зважаючи на їхню взаємозалежність і взаємозумовленість використання у виробництві та соціальній сфері.

Зокрема, науковці В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін у монографії «Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями», формулюючи завдання державних фінансів у сучасній державі, зазначають, що «державне фінансове господарство відіграє надзвичайно важливу роль у суспільстві. З одного боку, це господарство забезпечує функціонування інститутів держави і реалізацію її суспільних функцій. З іншого – функціонуючи в межах єдиної фінансової системи, воно забезпечує збалансування індивідуальних, корпоративних і суспільних інтересів» [11].

Насамперед доцільно розглянути схему побудови безпосередньо фінансової системи, причому на рівні держа-

ви як основоположної складової побудови світової фінансової системи, яка із відповідними внутрішніми динамічними зв'язками, зображена на рис. 1.

Отже, згідно з поданою схемою фінансова система держави складається з фінансів держави, підприємств та домогосподарств, які є тісно взаємопов'язаними завдяки стійким фінансово-економічним відносинам між собою [12].

Окрім цього, охарактеризуємо поняття збалансованості фінансової системи на різних рівнях:

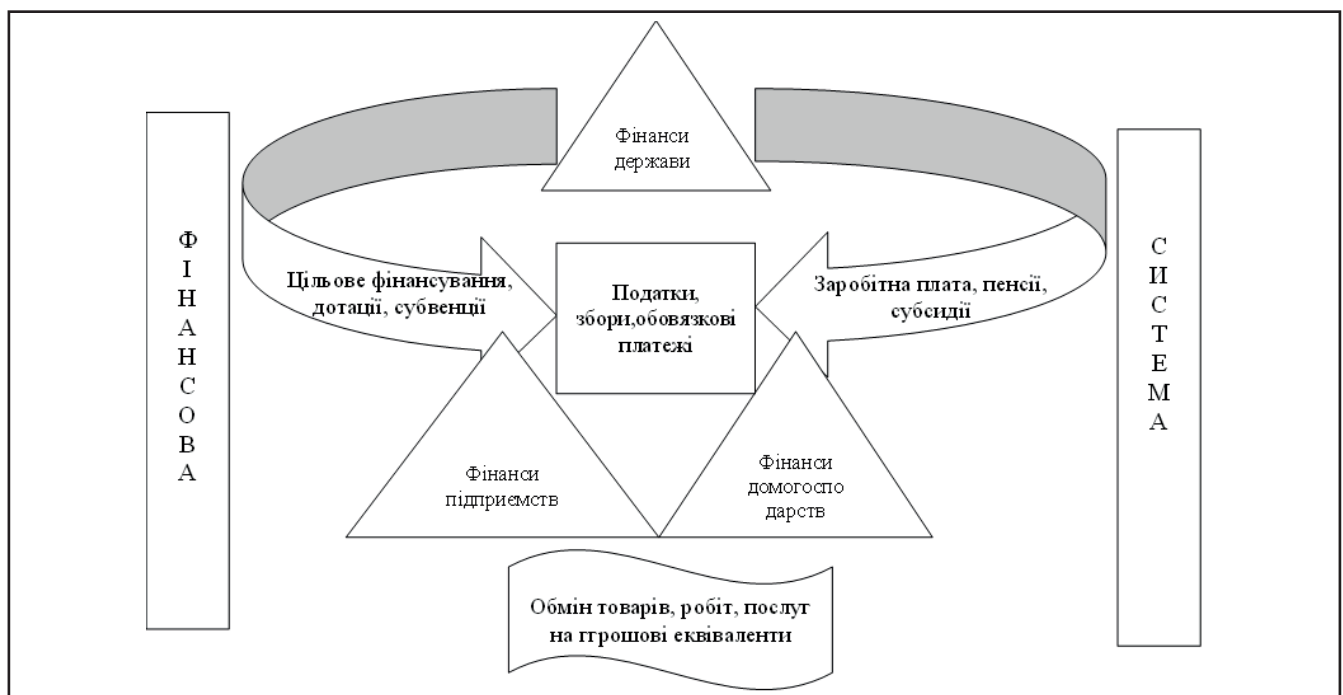
1. Збалансованість фінансової системи держави – оптимальне поєднання регулюючих важелів впливу держави на забезпечення виконання програмних фінансових заходів із пошуком раціональних шляхів реалізації планів економічного розвитку на всіх рівнях.

2. Збалансованість фінансової системи регіону – цілеспрямоване формування та реалізація заходів фінансової регіональної політики щодо забезпечення відповідності між реальними потребами та наявними можливостями економічного розвитку регіону.

3. Збалансованість фінансової системи території – досягнення такого стану території, за якого можна вести мову про її повну самозабезпечуваність та самовідтворення, а також наявність перспектив незалежного розвитку. Інакше кажучи, мова йде про ситуацію, за якої потреби конкретної території, хоча б на певний момент часу, відповідають її можливостям. В ідеалі досягнути цього на практиці майже неможливо.

У схематичному вигляді взаємовплив збалансованостей фінансових систем різного рівня (від глобального – I рівень до території – V рівень) наведено на рис. 2.

При безпосередньому розгляді поставленої проблематики щодо принципового виділення індикатора збалансованості неможливо обійтися без детального обговорення центральних питань – індикатора рівня рівноважного стану, індикатора меж розбалансованості, механізмів регулювання даних індикаторів, що в концентрованому вигляді визначається

Рисунок 1. Загальна схема фінансової системи держави

5 рівень – збалансованість світової фінансової системи території	→
4 рівень – збалансованість світової фінансової системи регіону	→
3 рівень – збалансованість світової фінансової системи держави	→
2 рівень – збалансованість світової фінансової системи міждержавних утворень	→
1 рівень – збалансованість світової фінансової системи території	→

Рисунок 2. Взаємовплив збалансованостей різнорівневих фінансових систем

через функціонування закону збалансованості фінансової системи, уперше сформульованого [13], основними положеннями якого є: кожна фінансова система є максимально стійкою за умови дотримання рівноваги між внутрішніми та зовнішніми фінансовими збуреннями, що може також зумовлювати її динамічний розвиток.

Початково фінансова система є самозбалансованою та залишається такою до моменту впливу на неї будь-яких внутрішніх чи зовнішніх фінансових збурень. При прояві впливу на фінансову систему (що перебуває в рівновазі) конкретного збурення, яке порушує рівноважний фінансовий стан, рівновага прагне зміститися в напрямі послаблення зовнішнього збурення, стимулювальним фінансові процеси.

Український учений О. Василик щодо ролі бюджетних важелів в економічному зростанні суспільства писав: «Держава для виконання своїх функцій повинна мати у своєму розпорядженні певну величину фінансових ресурсів, що створюються в її народногосподарському комплексі. З цієї метою вона здійснює свою фінансову діяльність шляхом законодавчого визначення форм мобілізації доходів і витрат із метою досягнення економічного й соціального прогресу в державі».

Своєю чергою, Я. Жаліло, деталізуючи зміст, значення та функції бюджету в економічному зростанні, наголошує: «Державний бюджет має розглядатися не лише як кошторис надходжень і витрат, але насамперед – як засіб забезпечення макроекономічного збалансування та економічного зростання, фінансовий план, який, серед іншого, передба-

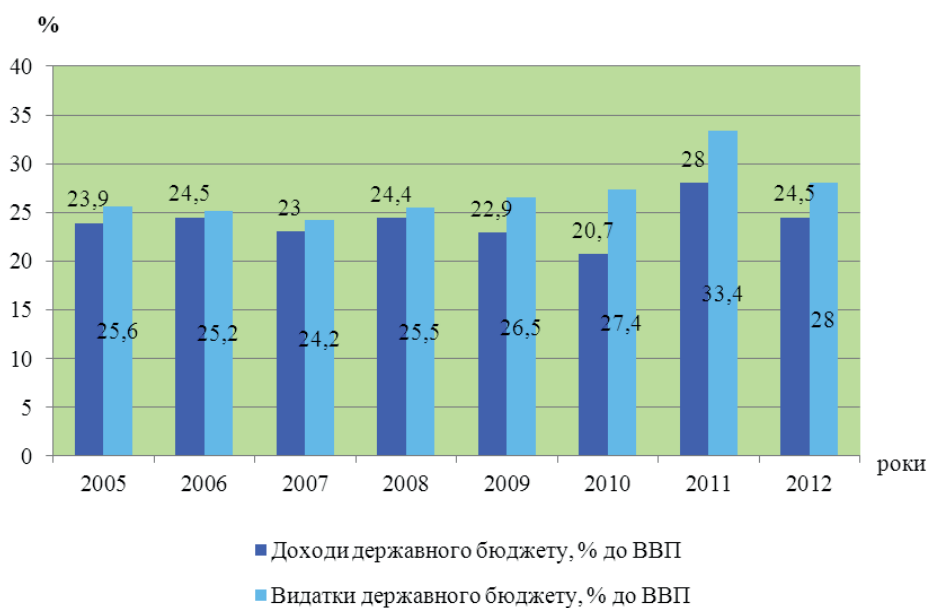
чає відтворення державою умов для власного фінансування у довгостроковому періоді» [14].

У процесі дослідження динаміки обсягу доходів та витратків державного бюджету нами з'ясовано, що в процесі трансформаційних змін упродовж двадцяти років в Україні форми та методи державного впливу на економіку зазнали суттєвих змін. У ході аналізу виявлено, що найвищий рівень витратків, де значною мірою перевищували доходи до державного бюджету спостерігається у 2011 році, на жаль, збалансування за аналізований період так і не відбулося.

Детально аналізуючи індикатори бюджетної безпеки за підсумками семи років, у зоні критичного стану перебуває відношення дефіциту державного бюджету до ВВП, %, проте в ході проведеного аналізу було встановлено, що особливо небезпечна ситуація склалася з покриттям дефіциту державного бюджету за рахунок зовнішніх запозичень, які визначають стан і рівень боргової безпеки та суттєво впливають на стабільність фінансової системи України.

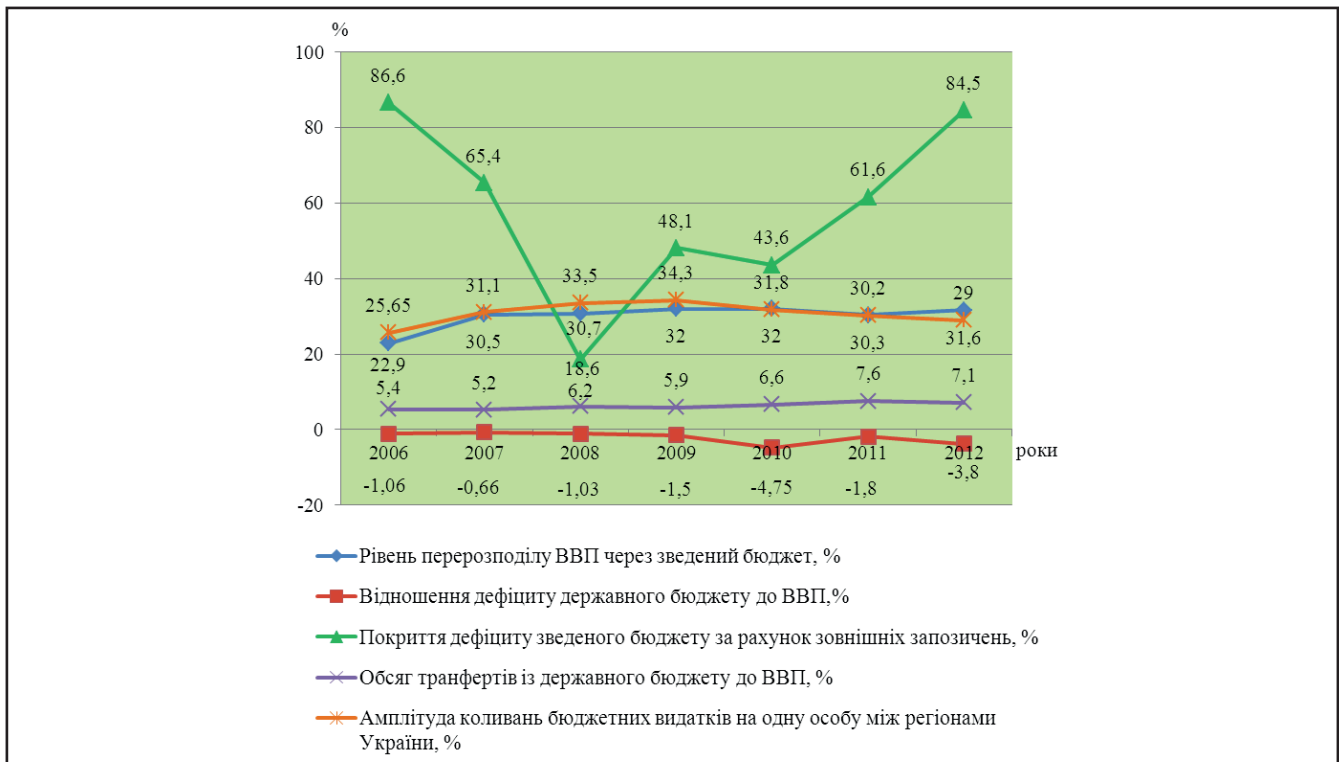
Визначальними факторами, які за аналізований період найбільше вплинули на рівень бюджетної безпеки, є такі:

- 1) підвищення рівня і темпів інфляції та зростання заборгованості по заробітній платі, соціальних виплатах;
- 2) наявність бюджетного дефіциту та покриття бюджетного дефіциту зовнішніми показниками;
- 3) втрата довіри до національної грошової одиниці;
- 4) збільшення навантаження на платіжний баланс країни;
- 5) наявність цінових диспропорцій;

Рисунок 3. Динаміка обсягу доходів та обсягу витрат державного бюджету, % до ВВП [3]

Побудовано автором за даними Державної служби статистики України.

Рисунок 4. Динаміка індикаторів бюджетної безпеки України [3]

Побудовано автором за даними Державної служби статистики України.

б) порушення умов збалансованого функціонування національної економіки;

в) нарощування внутрішнього державного боргу в умовах падіння виробництва та інвестиційної активності;

г) зростання залежності економічної політики держави від інтересів держав-кредиторів;

д) високий рівень тінізації національної економіки та поширення її у всі сфери економічної діяльності.

Дослідження проблеми бюджетної незбалансованості в Україні засвідчило її виключно дефіцитну природу. Набувши пасивної форми, бюджетні дефіцити стали одночасно атрибутом і одним з джерел економічної кризи в державі, продукуючи негативні процеси в системі державних фінансів, зростання обсягів державного боргу, інфляції.

Висновки

Підбиваючи підсумки аналізу бюджетного дефіциту, можна зазначити, що надійна система його фінансування в Україні ще не створена. Фінансова система України є в тому вигляді, в якому вона склалася сьогодні, і на жаль, ще не спроможна забезпечити настільки складні процеси на усіх рівнях фінансових систем. Виходячи з цього необхідно посилити увагу щодо прискорення визначення державної політики, що має за мету створення внутрішніх та зовнішніх політичних умов, які сприятимуть збереженню національного доходу країни та зміцненню життєво важливих національних цінностей в умовах існування глобалізаційних процесів. Виявлено, що проблема бюджетної розбалансованості в умовах демократичної моделі бюджетного процесу в Україні не може бути вирішена виключно за рахунок економічних механізмів, адже в своїй основі має й політичну складову. Уникнути проблеми необґрунтованої дефіцитності бюджету

можливо шляхом встановлення законодавчих обмежень параметрів бюджетного дефіциту, його взаємообумовленості з граничним обсягом державного боргу.

Список використаних джерел

1. Про основи національної безпеки України [Електрон. ресурс] / Закон України від 19.06.2003 №964-IV // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 08.06.2012 «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України» [Електрон. ресурс] / Указ Президента України №389/2013 від 08.06.2012 р. // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389/2012>
3. Статистична інформація [Електрон. ресурс] / Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електрон. ресурс] / Наказ Мінекономрозвитку України від 29.10.2013 №1277 // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: <http://me.kmu.gov.ua/>
5. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: монографія / З.С. Варналій, Д.Д. Буркальцева, О.С. Саєнко. – К.: Знання України, 2011. – 299 с.
6. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: [монографія] / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 386 с.
7. Ковальчук Т.Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика / Т.Т. Ковальчук. – К.: «Знання», 2004. – 638 с.
8. Василик О.Д. Державні фінанси України: Навч. посібник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 606 с.
9. Сухоруков А.І. Фінансова безпека держави / А.І. Сухоруков, О.Д. Ладюк. Фінансова безпека держави. – К.: ЦУЛ, 2007. – 192 с.

10. Стефанюк І.Б. Взаємовідносини державного та місцевих бюджетів України у 2010 році / І.Б. Стефанюк // Регіональна економіка. – 2011. – №2.
11. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовичкін. – К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.
12. Карпінський Б.А. Методологія збалансованості фінансової системи держави // Вісник Львівського державного фінансово-еко-

- номічного ін-ту. Економічні науки. – Львів: ЛДФЕІ. – 2003, №4. – С. 6–15.
13. Засади формування бюджетної політики держави: Монографія / За наук. ред. М.М. Ермошенка. – К.: НАУ, 2003. – 284 с.
14. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика / Я.А. Жаліло; Національний ін-т стратегічних досліджень. – К.: НІСД, 2003. – 368 с.

Л.М. ЗАКРЕВСЬКА,

к.е.н., доцент кафедри прикладної економіки, Національний університет харчових технологій

Наслідки глобалізації для економіки України та країн світу

У статті проаналізовано проблемні аспекти та позитивні наслідки впливу глобалізаційних та інтеграційних процесів на економіку країн світу; досліджено структуру глобалізаційного процесу. Визначено наслідки глобалізації для української економіки.

Ключові слова: глобалізація, інтеграція, глобалізаційний процес, поглиблення.

Л.М. ЗАКРЕВСКАЯ,

к.э.н., доцент кафедры прикладной экономики, Национальный университет пищевых технологий

Последствия глобализации для экономики Украины и стран мира

В статье проанализированы проблемные аспекты и положительные последствия влияния глобализационных и интеграционных процессов на экономику стран мира; исследовано структурирование глобализационного процесса. Определены последствия глобализации для украинской экономики.

Ключевые слова: глобализация, интеграция, глобализационный процесс, углубление.

The paper explores the problematic aspects and positive effects of globalization and integration processes in the world economy; investigated the structuring of globalization. Determined the effects of globalization on the Ukrainian economy.

Keywords: globalization, integration, globalization, deepening.

Постановка проблеми. Економічний, соціально-політичний, культурний розвиток останніх двох десятиліть ХХ ст. відбувся під дедалі потужнішим впливом глобалізації. Глобалізація – об'єктивний та всеосяжний процес. Змінюються структура й форма організації світової економіки, міжнародних економічних відносин. Глобалізація виявляється у зростанні міжнародної торгівлі й інвестицій, значному підвищенню ролі транснаціональних корпорацій (ТНК) у світогосподарських процесах.

Спираючись на важливість визначення Україною належного місця в міжнародній економіці, можна відзначити актуальність питань інтеграції України за такими стратегічними напрямками як: перебудова на ринковій основі виробничих зв'язків з країнами СНД; входження до європейського економічного простору через посилення співробітництва з країнами Центральної і Східної Європи, країнами ЄС; розвиток економічних зв'язків з країнами, що розвиваються. Особливої уваги заслуговує участь України в міжнародних організаціях для забезпечення рівноправного співробітництва у світовій економіці.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Різні аспекти проблем глобалізації і інтеграції економіки розглянуті в роботах таких науковців, як В.О. Ананьїна, В.С. Будкіна, З.С. Варналія, В.М. Василенко, В.А. Вергун, О.В. Гаврилюк, А.С. Гальчинський, О.П. Гребельник, Б.В. Губський, М.А. Дудченко, М. Інтрилігейтор, Л.Л. Кістерський, В.П. Ключко, В.Я. Красильчук, П. Кругман, І.І. Лукінова, Д.Г. Лук'яненко, Ю.В. Макогон, В.Є. Новицький, В.І. Павлюк, Ю.М. Пахомов, М. Портер, А.М. Поручник, І.І. Пузанов, А.П. Румянцев, В.С. Савчук, В.Р. Сіденко, С.І. Соколенко, В.М. Федосов, А.С. Філіпенко, та інших.

Проте головна увага сучасних концепцій зосереджена на тому, як потрапити на міжнародний ринок. Для цього в принципі достатньо мати дешеві товари. Однак країна, що має дешеві ресурси, дешеву робочу силу, в умовах глобалізації ризикує перетворитися на ресурс для більш розвинутих країн, не отримуючи при цьому всіх переваг від глобалізації.

Метою статті є визначення впливу глобалізації на різні національні економіки та на сучасне світове господарство в цілому.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація світової економіки складна, багатоаспектна проблема, що постійно породжує численні наукові дискусії і тому на сьогодні вона не має простого і однозначного тлумачення. За цим поняттям переховується велика кількість явищ, а також проблем, які торкаються всього людства і які прийнято називати глобальними проблемами сучасності.

Термін «глобалізація» уперше введено в науковий обіг Т. Левітом у 1983 році. Він визначив «глобалізацію» як феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляються ТНК [1, с. 23].

Ширшого значення новому терміну надала Гарвардська школа бізнесу. У 1990 році консультант цієї школи К. Омі опублікував книгу «Світ без кордонів», у якій сформував позицію школи щодо цієї проблеми. Вважаючи, що світова економіка визначається взаємозалежністю трьох центрів (ЄС, США, Японія), він стверджував, що економічний суверенітет окремих держав став безглуздим, а на сцену світової економіки виходять «глобальні фірми» [1, с. 24].

Відповідно до комплексного підходу – глобалізація це геополітичне, геоекономічне, геокультурне явище, що має потужний ефект для усіх сторін життєдіяльності суспільства.